

Özel Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik Danışmana İlişkin Algılarının İncelenmesi

Ümit DOĞAN¹

¹ Şube Müdürü, Milli Eğitim Bakanlığı,
doganumit18@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8144-9744>

Merve DURUĞA²

² Öğretmen, Mahmut Hümayun Özhelvacı Ortaokulu,
merveuzunduruga61@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9643-0878>

Geliş Tarihi/Received: 17.03.2021 Kabul Tarihi/Accepted: 20.05.2021 e-Yayın/e-Printed: 30.06.2021

DOI: <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.2021.168>

ÖZ

Bu çalışma özel yetenekli öğrencilerin "psikolojik danışman" kavramına yönelik sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma nitel araştırma desenlerinden olgubilim desenine göre yürütülmüştür. Araştırmanın verileri 2019-2020 eğitim öğretim yılı, Şanlıurfa Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim görmekte olan 41 kız, 39 erkek toplam 80 özel yetenekli öğrencinin "Psikolojik danışman..... gibidir. Çünkü....." ifadelerini tamamlamasıyla elde edilmiştir. Toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre özel yetenekli öğrenciler "Psikolojik Danışman" kavramı için 80 geçerli metafor üretmiştir. Üretilen bu metaforlar daha sonra ortak özellikleri ve benzetme yönleri dikkate alınarak kategorileştirilmiştir. Bu işlem sonucunda "Psikolojik Danışman" kavramı için beş kategori elde edilmiştir. Bu kavramsal kategoriler: "Sorun Çözen Unsurun İfadesi Olarak Psikolojik Danışman", "Değerli Bir Unsurun İfadesi Olarak Psikolojik Danışman", "Belirsizlik ve Anlamsızlık Unsuru Olarak Psikolojik Danışman", "Güven Unsuru Olarak Psikolojik Danışman", "Abartılan Bir Unsurun İfadesi Olarak Psikolojik Danışman" başlıkları altında toplanmıştır. Çıkan sonuçlara göre de yapılan çıkarımlar ve tartışmalar makale sonunda paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel, Yetenekli, Psikolojik Danışman.

Analysis of Specially Talented Students' Perceptions About Psychological Counseling

ABSTRACT

This study was conducted in order to reveal the perceptions of gifted students towards the concept of "Psychological counselor" through metaphors. The research was conducted based on the phenomenological phenomenology pattern, one of the qualitative research designs. The data of research is obtained by completing the expressions " Psychological counselor is like..... Because....." of 80 students in the Şanlıurfa Science and Art Center and this collecting data is interpreted according to the content analysis. Because "was obtained by completing the expressions. The collected data were analyzed and interpreted using content analysis technique. Frequency and percentage values are calculated. According to the findings, gifted students produced 80 valid metaphors for the concept of "Psychological Counselor". These metaphors were then categorized by taking their common features and analogy aspects into consideration. As a result of this process, five categories were obtained for the concept of "Psychological Counselor". These conceptual categories are: " Psychological Counselor as the Expression of the Problem Solving Element ", " Psychological Counselor as the Expression of a Valuable Element ", " Psychological Counselor as an Element of Uncertainty and Meaning ", " Psychological Counselor as an Element of Trust ", It was collected under the headings of "Psychological Counselor as Expression of an Exaggerated Element". Inferences and discussions made according to the results are shared at the end of the article.

Keywords: Special, Gifted, Guide, Psychological Counselor.

1. GİRİŞ

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü'nde zekâ; öğrenilenden yararlanabilme, yeni durumlara uyabilme ve yeni çözüm yolları bulabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019). Vural'a (2004) göre ise zekâ; kişinin anlama, kavrama, öğrenme kapasitesidir. Herhangi bir performans alanında gösterilen yüksek potansiyel veya üst düzey kapasite ise üstün zekâ ve yetenek olarak tanımlanmaktadır (Sak, 2010). Geçerli ve

güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 130 ve daha yukarı zekâ bölümü (ZB) sağlayan; kendi yaşlarından rastgele seçilmiş bir kümenin %98'inden üstün olanlara özel yetenekli birey denir (Ataman, 2005). Özel yetenekli öğrenci; zekâ, yaratıcılık, sanat kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen ve bu alanlarda özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerdir (MEB, 2007). Özel yeteneklileri diğer bireylerden ayıran özellikler genellikle şu şekilde verilebilir: İleri düzeyde zihinsel yetenek, çeşitli alanlarda özel yetenek, duyarlılık, yaratıcılık ve yoğun motivasyon (MEB, 1991). Ülkemizde özel yetenekli öğrencilerin eğitim kapasitelerinin yükseltilmesi ve özel yeteneklerinin geliştirilmesi amacıyla 1995 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne Bilim ve Sanat Merkezleri (Bilsem) açılmıştır. Bilsem'ler okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumlarıdır (Davaslıgil, 2000). 2019-2020 eğitim öğretim yılı verilerine göre, 83 Bilim ve Sanat Merkezi'nde 6609'u erkek, 5497'si kız olmak üzere toplam 12106 öğrenci eğitim görmektedir (MEB, 2019).

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde rehberlik hizmetleri çok önemli bir yer tutar ki rehberlik hizmetleri bireyin kendini ve çevresini tanıması, bireyin gelişiminde gerekli olan seçimleri en etkili şekilde yapabilmesi, problemlerini çözebilmesi, çevresine kolayca uyum sağlayabilmesi ve böylece kendini gerçekleştirme için yapılan sistematik ve profesyonel bir psikolojik yardım süreci olarak tanımlanmaktadır (Güven, 2006). Türk Millî Eğitiminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; kendini tanıyan, kendine sunulan eğitsel ve mesleki fırsatları değerlendirebilen, sorumluluk alabilen bireyler yetiştirilmesini ve bireylerin toplum içinde sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri için sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerini desteklemeyi amaçlar (MEB, 2020). Temel işlevlerine göre rehberlik hizmetlerine bakıldığında; Uyum sağlayıcı rehberlik, Yöneltilici rehberlik, Ayarlayıcı rehberlik, Gelişimsel rehberlik, Önleyici rehberlik, Tamamlayıcı rehberlik şeklinde açıklandığı görülmektedir (Uz Baş, 2009). Günümüzde gerek ilköğretim basamağında gerekse ortaöğretim basamağında yürütülen rehberlik faaliyetlerinde gelişimsel rehberlik anlayışıyla hareket edildiği söylenebilir (Yeşilyaprak, 2001). Gelişimsel rehberlikte psikolojik danışmanlarla birlikte yöneticilerin, öğretmenlerin ve velilerin önemli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra rehberlik hizmetlerinde psikolojik danışmanlar birlikte bu paydaşların işbirliği ve yardımlaşma içerisinde olması zorunluluğu da söz konusudur. Bu hizmetlerin sunulmasında okullarda Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (2020) kapsamında psikolojik danışmanlar önderlik ederler. Bu kapsamda psikolojik danışmanların görevleri Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2020) şu şekilde ifade etmektedir ; (1) Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman gelişimsel ve önleyici hizmetler, iyileştirici hizmetler ve destek hizmetlere ilişkin görevlerini yerine getirir. (2) Gelişimsel ve önleyici hizmetler; a) Sınıf rehberlik programı kapsamında rehberlik alanında özel bilgi ve beceri gerektiren etkinlikleri uygular. b) Bireyi tanıma çalışmaları kapsamında bireyi tanıma tekniklerini uygular, değerlendirmelerini raporlaştırarak öğrencilere geribildirimde bulunur ve ilgililerle paylaşır. Gerekliğinde bireyi tanıma tekniklerini geliştirme çalışmalarına katılır. c) Bilgi verme çalışmaları kapsamında öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarında ihtiyaç duydukları bilgileri bireysel çalışmalar, grup çalışmaları veya yayın hazırlama yoluyla öğrencilerle paylaşır. ç) Yöneltilme ve izleme çalışmaları kapsamında bireyi tanıma ve bilgi verme hizmeti sunarak öğrenciyi kendine uygun olan eğitim kurumuna, alana, dala, staja, işe, mesleğe, okul içi ya da okul dışı sosyal ve kültürel etkinliklere yöneltir ve öğrencinin gelişimini izler. Merkezî sınavlara ait tercih dönemlerinde görev alır. (3) İyileştirici hizmetler; a) Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerinin desteklenmesi, kendilerini keşfetmeleri, duygusal, düşünsel, davranışsal düzeyde kapasitelerinin güçlendirilmesi, iyileştirme ve geliştirme amacıyla formasyonu uygun olan rehber öğretmen/psikolojik danışman bireysel ve grupla psikolojik danışma yapar. b) Psikososyal destek hizmetleri kapsamında; 1) Doğal afetler ile kaza, ihmal, istismar, intihar, şiddet, savaş, göç ve salgın hastalıklar gibi zorlu yaşam olaylarında öğrenci, aile ve öğretmenlere psikolojik ve sosyal destek sağlar. 2) Hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocuğa ve

çocuğun bakımından sorumlu kişilere hizmet sunar. 3) Eğitim kurumlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman bulunmaması veya çocuğun herhangi bir eğitim kurumu ile ilişkisinin olmaması durumunda danışmanlık tedbir uygulamaları il veya ilçe millî eğitim müdürlüklerinin görevlendireceği, çocuğun ikamet adresinin bulunduğu eğitim bölgesinde görevli rehber öğretmen/psikolojik danışman yerine getirir. Danışmanlık tedbir kararlarına ilişkin görevlendirmelerde rehber öğretmen/psikolojik danışmanların hâlihazırda yerine getirmekte oldukları danışmanlık tedbir kararları da gözetilerek dengeli bir dağılım sağlanır.

c) Sevk çalışmaları kapsamında bireyin, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin müdahale alanı ya da rehber öğretmen/psikolojik danışmanın mesleki yeterlikleri dışında kalan bir uzmanlık alanında yardıma ihtiyaç duyması durumunda, bireyi yardım alabileceği düşünülen daha yetkin uzman kişi, kurum veya kuruluşlara yönlendirir. (4) Destek hizmetleri; a) Müşavirlik hizmetleri kapsamında, öğrencinin gelişimini desteklemek için öğretmen, veli, yönetici ve okul içerisinde öğrenci ile iletişimde olan diğer kişilere kendilerini geliştirmeleri, ortak ve yeterli bir rehberlik anlayışı kazanmaları amacıyla çalışmalar yürütür. Sınıf rehberlik programlarının hazırlanmasında, uygulanmasında, sınıf içi rehberlik uygulamalarının geliştirilmesinde sınıf rehber öğretmenlerine müşavirlik eder. b) Program yönetimi çalışmaları kapsamında; 1) Okul rehberlik ve psikolojik danışma programını rehberlik ve araştırma merkezine iletilmek üzere en geç ekim ayının ilk haftasında e-Rehberlik sistemi üzerinden hazırlar. 2) Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı doğrultusunda e-Rehberlik sistemi üzerinden kendi haftalık programını hazırlar. 3) Her yıl Kasım ayı içerisinde sınıf rehber öğretmenleri tarafından bir örneği rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletilen risk altındaki öğrencilere ait verileri birleştirerek eğitim kurumuna ait risk haritasını oluşturur. 4) Okul rehberlik ve psikolojik danışma programı kapsamında gerçekleştirilen çalışmaları e-Rehberlik sistemine işler. Danışma sürecinde danışan dosyası aracılığı ile gerekli kayıtları tutar. Elektronik ortama işlenmesi mümkün olmayan çalışmaları dosyalar ve usulüne uygun olarak saklar. 5) Okul rehberlik ve psikolojik danışma programını ders yılı boyunca sınıf rehber öğretmenleri, öğretmenler ve eğitim kurumu yöneticileri ile iş birliği içerisinde uygular ve programın etkililiğini ders yılı sonunda değerlendirir. c) Araştırma ve proje çalışmaları kapsamında, sunduğu hizmetlerin etkililiğini ve verimliliğini artırmak amacıyla araştırma, izleme ve değerlendirme çalışmaları yapar. Gerekliğinde eğitim kurumunda yürütülen proje çalışmalarına katılır. ç) İşbirliği kapsamında, doğal üyesi olduğu kurul ve komisyonlara katılır, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin görevlerini yerine getirir. Rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından düzenlenen toplantı, eğitim etkinlikleri, proje ve ekip çalışmalarına katılır. Öğrencilerin gelişimsel ihtiyaç ya da sorunlarına yönelik olarak ortak bir amaç ve sorumluluk çerçevesinde veli, öğretmen, idareci, diğer kişi ve kurumlarla iş birliği yapar. d) Ders saatinde bireysel veya grupla yürütülen çalışmalarda öğrencinin devamsız görünmemesi için okul yönetimi ve ders öğretmeniyle iş birliği yaparak gerekli tedbirleri alır. e) Okul rehberlik ve psikolojik danışma programının etkililiğini artırmak, mesleki bilgi ve becerileri geliştirmek, mesleğine ilişkin güncel gelişmeleri izleyerek daha nitelikli hizmet sunmak için bilimsel kongre, konferans, panel ve hizmet içi eğitimlere katılır, gerektiğinde hizmet içi eğitim verir (MEB, 2020).

Psikolojik danışmanlara yönelik algının farklılığı nedeniyle psikolojik danışmanlar sıkıntılar yaşamaktadırlar. Örneğin Bıçak'a (2006) göre rehberlik servislerinin fiziksel yetersizliği, mesleki araç-gereç yetersizliği, meslek standardizasyonu ve meslek etğinin yeterince belirgin olmayışı, öğrenci sayısının fazlalığı, maddi desteğin yetersizliği, yönetmelikte ifadesini bulan uygulamaların yerine getirilememesi bazı sorunlardandır. Bu sorunları fark eden kişilerin başında hiç kuşkusuz psikolojik danışmanlarla sürekli etkileşim halinde olan öğrenciler gelmektedir. Özel yetenekli çocukların en önemli özelliklerinden biri sosyal ve kişilik özellikleri oldukça gelişmiştir. Karşısındakilerin düşüncelerini, duygularını ve isteklerini kestirebilme yeteneğine sahiptirler. Meseleleri sorgular, net bir şekilde düşünür, ilişkileri fark eder ve anlamları idrak ederler (MEGEP, 2009). Bu bağlamda okullarında ve Bilim ve Sanat Merkezlerinde özel yetenekli öğrencilerin sürekli etkileşim halinde oldukları rehberlik öğretmeni ile alakalı akıllarında çeşitli imgeler oluşturacakları kesindir. Okula ve çalışanlarına dair meseleleri sorgular ve manalarını çok kolay şekilde anlamlandırır. Bu algıların niteliği ise öğrenciler ile psikolojik danışmanların karşılıklı ilişkilerinin yönünü ve niteliğini belirleyecek, daha da önemlisi eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesini doğrudan etkileyecektir (Yalçın ve Erginer, 2012).

Akıllarda oluşturulan imgelerin analizi oldukça önemlidir. Bu imgeler sayesinde bilinenler yardımıyla bilinmeyi anlatmak ve bir olgunun benzetmelerinden yola çıkarak olguyu bilinir hale getirilmesi sağlanır ki buna metafor denilir (Balci, 2003). Benzetme kavramıyla yakın bir anlam taşıyan metafor kavramı, bilinmeyi biline aktarmak suretiyle açıklamak ya da nitelikleri bir gerçeklik düzleminden bir başkasına aktarmak suretiyle iş gören bir söz ya da görüntü aracı olarak tanımlanabilir (Mutlu, 1998). Metafor, bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizmasıdır (Arslan ve Bayrakçı, 2006). Metaforlar; bireyi yaratıcı düşünmeye, hayal etmeye, kendi yaşantısı içinde anlamlandırmaya yönlendirmektedir. Aynı zamanda metaforlar, bireylerin sınırlandırmasını engelleyerek onları yaratıcılığa yönlendirirken, dilin derinliklerinde kendilerini bulmalarını sağlamaktadır. Bu bakımdan, bireylerin düşüncelerini, duygularını, yaşantılarını tanımlamalarında metaforlardan yararlanmaları kaçınılmazdır (Girmen, 2007). Bu nedenle, metaforlar, metaforu oluşturan bireyin geçmiş yaşantılarından, ön öğrenmelerinden ve sosyal çevresinden soyutlanamaz. Bu açılardan, eğitim ortamlarında kullanılan metaforların önemli işlevleri vardır (Oğuz, 2009). Bilimden siyasete, edebiyattan ekonomiye en karmaşık düşünceler, anlamlar, açıklamalar, ilişkilendirmeler metafor yoluyla anlaşılabilir hale gelir; farklı entelektüel ve bilişsel düzeydeki insanlar birbirini anlar hale gelirler (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Ülkemizde özellikle son yıllarda metaforik araştırmalar oldukça yaygınlaşmış ve birçok çalışma yayınlanmıştır. Bu çalışmalardan özel yetenekliler ile ilgili olanlar Beşkardeş (2004), Çapan (2010), Erişti (2012), Mertol, Doğdu ve Yılar (2013), Kunt ve Tortop (2013) ve Özsoy (2014) olarak tespit edilmiştir.

Özel yetenekli çocukların zamanlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri okul ortamında gerekli önlemlerin alınması adına psikolojik danışman metaforlarının araştırılması önem arz etmektedir. Bu araştırmanın amacı, özel yetenekli öğrencilerin psikolojik danışmana ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri metaforlar aracılığıyla tespit etmek ve tespit edilen zihinsel imgeleri çeşitli kategorilerde sınıflandırarak özel yetenekli öğrencilerin zihinsel imgelerine ilişkin çıkarımlarda bulunmaktır. Böylece özel yetenekli öğrencilerin psikolojik danışmana ilişkin beklentilerine bağlı olarak eğitim-öğretim uygulamalarının nasıl yapılacağı, rehberlik hizmetlerinde nelere yer verileceği ve ailelerin davranış ve rollerinin nasıl olacağı ortaya konulabilecektir. Özel yetenekli öğrenciler ile ilgili bilgilerin büyük bir bölümü yurt dışında yapılmış araştırmalara bağlıdır. Ancak ülkemizin kendine has tüm özellikleri dikkate alındığında ülkemizdeki özel yetenekli öğrencilerin tüm algıları gibi psikolojik danışmana ilişkin algılarının farklı olacağı kesindir. Alanyazın incelendiğinde özel yetenekli öğrencilerin psikolojik danışmana ilişkin algılarının nasıl olduğunu ortaya koyan bir çalışmaya rastlanılmamış da olması yapılacak olan çalışmanın önemini attırmaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Özel yetenekli öğrencilerin psikolojik danışman kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
2. Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
3. Bu kavramsal kategoriler özel yetenekli öğrencilerin cinsiyetleri bakımından farklılık göstermekte midir?
4. Bu kavramsal kategoriler özel yetenekli öğrencilerin devam ettikleri okul düzeyleri bakımından farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma, nitel araştırma olarak desenlenmiştir. Çalışmanın amaçları ile “derinlemesine betimleme, yorumlama, aktörlerin bakış açılarını anlama” amaçları (Yıldırım ve Şimşek, 2011) uyumlu olduğu için bu desen tercih edilmiştir. Olgu bilim deseni fark ettiğimiz, ancak derin ve detaylı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bir araştırma bir veya birkaç kişinin deneyimlerine ilişkin hikayeleri rapor ederken, fenomenolojik çalışma birkaç kişinin bir fenomen veya kavramlarla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını tanımlar. Olgubilim çalışmalarının temel amacı, bir olguya ilgili kişisel deneyimleri, daha genel bir düzeye çekmektir (Creswell, 2007).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu çalışma 2019-2020 eğitim öğretim yılı, Şanlıurfa Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim görmekte olan, özel yetenekli olduğu Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği uzmanlar tarafından uygulanan WISC-R testi ile daha önceden tespit edilmiş (zekâ testi puanı 130'un üzerinde olan) 80 özel yetenekli öğrenci katılmıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrenciler, özel yetenekli öğrenciler arasından gönüllülük esasına dayalı olarak amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmaya katılanların 41'i kız (%51,25), 39'u erkek (%48,75) öğrencidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 35'i (%43,75) ortaokul, 45'i (%56,75) ise lise öğrencisidir.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan katılımcıların “psikolojik danışman” kavramına ilişkin metaforlarını ortaya çıkarmak için “Psikolojik danışman.....gibidir. Çünkü” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Bu amaç için katılımcılara bu cümlenin yazılı olduğu bir form verildikten sonra metafor oluşturma hakkında bilgi verilmiş ve onlardan kendi düşüncelerine göre psikolojik danışmanın başka bir kavrama benzetilmesi istenmiş, sonra da “çünkü” kavramı verilip bu benzetmenin mantıklı bir açıklamasının yapılması istenmiştir.

2.4. Araştırmada Kullanılan Verilerin Analiz Edilmesi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde “içerik analizi” tekniğinden yararlanılmıştır. İçerik analizinin temel amacı toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde genel olarak özetlenen veriler, içerik analizinde daha derinlemesine incelenir ve betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalara içerik analizi sonucu ulaşılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çerçevede özel yetenekli öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlar ilgili literatürde olduğu gibi 5 aşamada analiz edilmiştir (Bektaş ve Karadağ, 2013). Verilerin analiz edilmesinde kullanılan bu aşamalar;

- 1) Adlandırma aşaması,
- 2) Eleme aşaması,
- 3) Kategori geliştirme aşaması,
- 4) Geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması,
- 5) Frekansların hesaplanması ve verilerin yorumlanması aşaması şeklinde belirlenmiştir.

Adlandırma Aşaması: Bu aşamada özel yetenekli öğrencilere uygulanan anketler toplanmış ve hepsinin bir arada olduğu geçici bir liste oluşturulmuştur. Tüm metaforların anketlerde belirgin bir şekilde geliştirilip geliştirilmediği kontrol edilmiştir.

Eleme Aşaması: Eleme aşamasında özel yetenekli öğrenciler tarafından üretilen metaforlar Saban'da (2008) olduğu gibi; Metaforun konusu, Metaforun kaynağı, Metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişki bakımından ele alınmıştır. Bu doğrultuda; Belli bir metafor kaynağı içermeyen, Üretilen metafora dair bir gerekçe belirtmeyen, “psikolojik danışman” kavramlarının açıklanması için katkısı olmayan anket olmadığından herhangi bir eleme yapılmamıştır.

Kategori Geliştirme Aşaması: Özel yetenekli öğrenciler tarafından üretilen metaforların “psikolojik danışman” kavramının hangi özellikleri düşünülerek oluşturulduğu incelenmiş ve nasıl kavramsallaştırıldığına bakılmıştır. Bu doğrultuda adlandırma aşamasında metaforlara verilen kodlar dikkate alınarak, benzer temaları içeren metaforlar aynı kategoriye dâhil edilmiştir. Bu aşamada kategorilerin nasıl oluşturulduğuna ışık tutması açısından öğrencilerin ifadelerine yer verilmiştir. Öğrencilerin doğrudan ifadeleri yazılırken gerçek isimleri yerine “Ü-1” gibi kod isimler kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasındadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak için, üretilen metaforların bulunduğu kategoriye temsil edip etmediğini onaylamak amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Saban, 2008). Yapılan bu araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman'ın formülü (Güvenirlik= Görüş birliği/Görüş birliği+görüş ayrılığı x 100) ile hesaplanmıştır (Miles

ve Huberman, 1994; Akt: Şenel ve Aslan, 2014). Çıkan sonuç %93 olarak bulunmuş olup çıkan sonuç araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir.

Frekansların Hesaplanması ve Verilerin Yorumlanması: Bu aşamada oluşturulan kategoriler tablolaştırılmış ve özel yetenekli öğrencilerin bu metaforları kullanma sıklıkları frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre veriler yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

Özel yetenekli öğrencilerin “psikolojik danışman” kavramına ilişkin sahip oldukları algıların metaforlar aracılığı ile belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlardan benzer temaları içerenler aynı başlık altında bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan metaforların benzer olma durumları belirlenirken benzetme yönü esas alınmıştır. Bu doğrultuda özel yetenekli öğrencilerin “psikolojik danışman” kavramına yönelik oluşturdukları metaforlar ve bu metaforların yer aldığı kategoriler tablolar halinde verilerle yorumlanmıştır.

3.1. Psikolojik Danışman Kavramına İlişkin Bulgular

Bu çalışmada elde edilen genel bulgulara göre, özel yetenekli öğrenciler “psikolojik danışman” kavramına yönelik geçerli toplam 80 adet geçerli metafor üretmiştir. Öğrencilerin üretmiş olduğu bu metaforlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Özel Yetenekli Öğrencilerin “Psikolojik Danışman” Kavramına Yönelik Oluşturdukları Metaforlar

Sıra	Metafor	f	%	Sıra	Metafor	f	%
1	Hırsız	1	1,25	41	Pervane	1	1,25
2	Sıfır	1	1,25	42	Tv kumandası	1	1,25
3	Gölge	1	1,25	43	Annemin bileziği	1	1,25
4	Keskin nişancı	1	1,25	44	Sigorta	1	1,25
5	0 Rh (-) Kan	1	1,25	45	Filika	1	1,25
6	Türbe	1	1,25	46	Solucan	1	1,25
7	Avcının yalanları	1	1,25	47	Rolünü unutmuş oyuncu	1	1,25
8	Bando	1	1,25	48	Yosun	1	1,25
9	Kazı kazan	1	1,25	49	Erkek çocuk	1	1,25
10	Tükenmez kalem	1	1,25	50	Müdür	1	1,25
11	Komşumuzun çocuğu	1	1,25	51	Topraklı priz	1	1,25
12	Sıfırın sıfıra bölünmesi	1	1,25	52	Sihirbaz	1	1,25
13	İnsansız hava aracı	1	1,25	53	Cibinlik	1	1,25
14	Arabalardaki airbag	1	1,25	54	Tahterevalli	1	1,25
15	Annemin salondaki vitrini	1	1,25	55	Acil servis	1	1,25
16	Alaeddin’in lambası	1	1,25	56	Kış lastiği	1	1,25
17	Yalan makinesi	1	1,25	57	Antika	1	1,25
18	Enginar yemeği	1	1,25	57	Raptiye	1	1,25
19	Uçaklarda pilotun konuşması	1	1,25	59	Okyanus	1	1,25
20	Anne kucığı	1	1,25	60	Mikroskop	1	1,25
21	Vidanjör	1	1,25	61	Lokantadaki açık büfe menü	1	1,25
22	Tamirci	1	1,25	62	Anne	1	1,25
23	Dilsiz tercüman	1	1,25	63	Hayalet	1	1,25
24	Gökkuşuğu	1	1,25	64	Mezarlık	1	1,25
25	Reflektör	1	1,25	65	Kahvehane	1	1,25
26	Sis farı	1	1,25	66	PTT	1	1,25
27	İsveç çakısı	1	1,25	67	Maymuncuk	1	1,25
28	Bungee Jumping’taki Halat	1	1,25	68	Aşçı	1	1,25
29	Uçaklardaki kara kutu	1	1,25	69	Kahve	1	1,25
30	Emzik	1	1,25	70	Kör bastonu	1	1,25
31	Kutuplardaki Güneş	1	1,25	71	Can suyu	1	1,25
32	Çelik yelek	1	1,25	72	İsot	1	1,25
33	Yangın tüpü	1	1,25	73	Maydanoz	1	1,25
34	Bayram harçlığı	1	1,25	74	Beşik	1	1,25
35	Çelik kasa	1	1,25	75	Göbek bağı	1	1,25
36	Trafik ışığı	1	1,25	76	Bıçak keskinleştirici	1	1,25
37	Hıçkırık	1	1,25	77	Araba freni	1	1,25
38	Ağrı kesici ilaç	1	1,25	78	Jeneratör	1	1,25
39	Savaş	1	1,25	79	Asansör	1	1,25
40	Kalorifer	1	1,25	80	Mahkeme	1	1,25
Toplam						80	100

Tablo 1 incelendiğinde özel yetenekli öğrencilerin “psikolojik danışman” kavramına yönelik 80 farklı çeşit geçerli metafor oluşturduğu görülmektedir. Oluşturulan metaforlar, benzetme yönleri dikkate alınarak kategorileştirilmiştir. Bu kategoriler ve kategorilerde yer alan metaforlar Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. Özel Yetenekli Öğrencilerin “Psikolojik Danışman” Kavramına Yönelik Oluşturdukları Metaforların Kategorileri

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Sayısı	f/%
Abartılan Unsur	Avcının yalanları (1), Kazı kazan (1), Komşumuzun çocuğu (1), Alaaddin’in lambası (1), Enginar yemeği (1), Erkek çocuk (1), Sihirbaz (1), Mezarlık (1)	8	8/10,00
Belirsiz ve Anlamsız Unsur	Hırsız (1), Tükenmez kalem (1), Sıfırın sıfıra bölünmesi (1), İnsansız hava aracı (1), Annemin salondaki vitrini (1), Uçaklarda pilotun konuşması (1), Dilsiz Tercüman (1), Kutuplardaki Güneş (1), Hıçkırık (1), Rolünü unutmuş oyuncu (1), Müdür (1), Tahterevalli (1), Hayalet (1), Kahvehane (1), Maydanoz (1), Savaş (1)	16	16/20,00
Güven Veren Unsur	Arabalardaki airbag (1), Anne kucağı (1), Reflektör (1), Sis farı (1), Bungee Jumping’taki Halat (1), Çelik yelek (1), Yangın tüpü (1), Çelik kasa (1), Sigorta (1), Filika (1), Topraklı priz (1), Cibinlik (1), Kış lastiği (1), Anne (1), Maymuncuk (1), Araba freni (1), Jeneratör (1)	17	17/21,25
Sorun Çözen Unsur	Gölge (1), Keskin nişancı (1), Türbe (1), Bando (1), Yalan makinesi (1), Vidanjör (1), Tamirci (1), İsveç çakısı (1), Uçaklardaki kara kutu (1), Trafik Işığı (1), Ağrı kesici ilaç (1), Tv kumandası (1), Yosun (1), Acil servis (1), Raptiye (1), Mikroskop (1), Lokantalardaki açık büfe menü (1), PTT (1), Beşik (1), Bıçak keskinleştirici (1), Mahkeme (1)	21	21/26,25
Değerli Unsur	Sıfır (1), 0 Rh (-) Kan (1), Gökkuşuğu (1), Emzik (1), Bayram harçlığı (1), Kalorifer (1), Pervane (1), Annemin bileziği (1), Solucan (1), Antika (1), Okyanus (1), Aşçı (1), Kahve (1), Kör bastonu (1), Can suyu (1), İso (1), Göbek bağı (1), Asansör (1)	18	18/22,50
Toplam		80	100/100

Tablo 2’ de görüldüğü gibi özel yetenekli öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar benzerlik yönlerine göre kategorileştirildiğinde 5 kategori elde edilmiştir. Bu kategoriler aşağıda ayrı ayrı ele alınmıştır.

Kategori 1. Abartılan Bir Unsurun İfadesi Olarak Psikolojik Danışman: Bu kategoride özel yetenekli öğrenciler, psikolojik danışmanı abartılan bir unsur ile ilişkilendirerek metaforlar üretmişlerdir. Bu metaforlar ve frekansları Avcının yalanları (1), Kazı kazan (1), Komşumuzun çocuğu (1), Alaaddin’in lambası (1), Enginar yemeği (1), Erkek çocuk (1), Sihirbaz (1), Mezarlık (1) şeklindedir. Aşağıda bu kategoriye oluşturan metaforların özel yetenekli öğrenciler tarafından tanımlamalarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

“Psikolojik danışman komşumuzun çocuğu gibidir. Çünkü annem hep onu över ama abartıldığı gibi ne bilgi sahibidir ne de başarılıdır.”(Ü-80)

“Psikolojik danışman avcının yalanları gibidir. Çünkü psikolojik danışmanın önemini anlatan öğretmenlerimiz abartarak anlatır, ama aslında kendisinde inanmaz.”(Ü-11)

“Psikolojik danışman enginar yemeği gibidir. Çünkü enginar yemeğinin övüldüğü gibi Psikolojik Danışman de çok övülür ama daha bir faydasını görmedik.”(Ü-19)

Kategori 2. Belirsiz ve Anlamsız Bir Unsurun İfadesi Olarak Psikolojik Danışman: Bu kategoride özel yetenekli öğrenciler, psikolojik danışmanı belirsiz ve anlamsız bir unsur ile ilişkilendirerek metaforlar üretmişlerdir. Bu metaforlar ve frekansları Hırsız (1), Tükenmez kalem (1), Sıfırın sıfıra bölünmesi (1), İnsansız hava aracı (1), Annemin salondaki vitrini (1), Uçaklarda pilotun konuşması (1), Dilsiz tercüman (1), Kutuplardaki Güneş (1), Hıçkırık (1), Rolünü unutmuş oyuncu (1), Müdür (1), Tahterevalli (1), Hayalet (1), Kahvehane (1), Maydanoz (1), Savaş (1) şeklindedir. Aşağıda bu kategoriye oluşturan metaforların özel yetenekli öğrenciler tarafından tanımlamalarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

“Psikolojik danışman annemin salondaki vitrini gibidir. Çünkü psikolojik danışman vardır ama okulda neye yarar kimse anlamaz.”(Ü-22)

“Psikolojik danışman uçaklardaki pilotun konuşması gibidir. Çünkü konuşsa anlamaz, anlasanız da yaranıza merhem olmaz.”(Ü-31)

“Psikolojik danışman insansız hava aracı gibidir. Çünkü var mı yok mu? Varsa neye yarar? Ne iş yapar? Bilen yoktur.”(Ü-8)

Kategori 3. Güven Veren Bir Unsurun İfadesi Psikolojik Danışman: Bu kategoride özel yetenekli öğrenciler, psikolojik danışmanı güven veren bir unsur ile ilişkilendirerek metaforlar üretmişlerdir. Bu metaforlar ve frekansları Arabalardaki airbag (1), Anne kucacı (1), Reflektör (1), Sis farı (1), Bungee Jumping’taki Halat (1), Çelik yelek (1), Yangın tüpü (1), Çelik kasa (1), Sigorta (1), Filika (1), Topraklı priz (1), Cibinlik (1), Kış lastiği (1), Anne (1), Maymuncuk (1), Araba freni (1), Jeneratör (1) şeklindedir. Aşağıda bu kategoriyi oluşturan metaforların özel yetenekli öğrenciler tarafından tanımlamalarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

“Psikolojik danışman bungee jumping’taki halat gibidir. Çünkü o okuldaysa güvendesin demektir. O yoksa her an düşebilirsin ve kaldıran olmayabilir.”(Ü-44)

“Psikolojik danışman anne kucacı gibidir. Çünkü psikolojik danışman konuşmaları insana güven verir ve başarıya inancın artar.”(Ü-50)

“Psikolojik danışman filika gibidir. Çünkü her zaman lazım olmasa da insana acil durumlar için güven veriyor.”(Ü-5)

Kategori 4. Sorun Çözen Bir Unsurun İfadesi Olarak Psikolojik Danışman: Bu kategoride özel yetenekli öğrenciler, psikolojik danışmanı sorun çözen bir unsur ile ilişkilendirerek metaforlar üretmişlerdir. Bu metaforlar ve frekansları Gölge (1), Keskin nişancı (1), Türbe (1), Bando (1), Yalan makinesi (1), Vidanjör (1), Tamirci (1), İsveç çakısı (1), Uçaklardaki kara kutu (1), Trafik Işığı (1), Ağrı kesici ilaç (1), Tv kumandası (1), Yosun (1), Acil servis (1), Raptiye (1), Mikroskop (1), Lokantalardaki açık büfe menü (1), PTT (1), Beşik (1), Bıçak keskinleştirici (1), Mahkeme (1) şeklindedir. Aşağıda bu kategoriyi oluşturan metaforların özel yetenekli öğrenciler tarafından tanımlamalarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

“Psikolojik danışman İsveç çakısı gibidir. Çünkü herkesin sorununa uygun çözüm yolunu bulmasında öncülük eder.”(Ü-55)

“Psikolojik danışman vidanjör gibidir. Çünkü vidanjör nasıl ki tıkanan yeri açmaya yarıyorsa psikolojik danışmanda insanın hayatındaki tıkanıkları açmada işe yarar”(Ü-64)

“Psikolojik danışman keskin nişancı gibidir. Çünkü sadece probleme odaklanır ve hedefi on ikiden vurmanızda arkanızda fayda sağlar. (Ü-77)

Kategori 5. Değerli Bir Unsurun İfadesi Olarak Psikolojik Danışman: Bu kategoride özel yetenekli öğrenciler, psikolojik danışmanı değerli bir unsur bir unsur ile ilişkilendirerek metaforlar üretmişlerdir. Bu metaforlar ve frekansları Sıfır (1), 0 Rh (-) Kan (1), Gökkuşuğu (1), Emzik (1), Bayram harçlığı (1), Kalorifer (1), Pervane (1), Annemin bileziği (1), Solucan (1), Antika (1), Okyanus (1), Aşçı (1), Kahve (1), Kör bastonu (1), Can suyu (1), İso (1), Göbek bağı (1), Asansör (1) şeklindedir. Aşağıda bu kategoriyi oluşturan metaforların özel yetenekli öğrenciler tarafından tanımlamalarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

“Psikolojik danışman 0 Rh (-) kan gibidir. Çünkü 0 Rh (-) kan nasıl değerliyse Psikolojik danışman sadece verici olması nedeniyle çok değerlidir.”(Ü-61)

“Psikolojik danışman annemin bileziği gibidir. Çünkü annemin bileziği zor zamanımızda ailemiz için çok değerlidir, Psikolojik Danışmande okulumuzda zor zamanlarda çok kıymetlidir.”(Ü-18)

“Psikolojik danışman isot gibidir. Çünkü çiğ köfte için isotun değeri ne ise okul için psikolojik danışmanda o’dur.”(Ü-65)

Tablo 3. Kavramsal Kategorilerin Özel yetenekli öğrencilerin Cinsiyetleri Bakımından Karşılaştırılması

Kategori	Erkek		Kız		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Abartılan Unsur	7	8,75	1	1,25	8	10,00
Belirsiz ve Anlamsız Unsur	14	17,5	2	2,5	16	20,00
Güven Veren Unsur	14	17,5	3	3,75	17	21,25
Sorun Çözen Unsur	2	2,5	19	23,75	21	26,25
Değerli Unsur	4	5,00	14	17,50	18	22,50
TOPLAM	41	51,25	39	48,75	80	100

Özel yetenekli erkek öğrenciler “Abartılan bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman”, “Belirsiz ve anlamsız bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” ve “Güven veren bir unsurun ifadesi psikolojik danışman” kategorilerini temsil eden metafor imgelerini özel yetenekli kız öğrencilere kıyasla daha çok oranda üretmiştir. Özel yetenekli kız öğrenciler “Sorun çözen bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” ve “Değerli bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” kategorilerini temsil eden metafor imgelerini özel yetenekli erkek öğrencilere kıyasla daha çok oranda üretmiştir.

Tablo 4. Kavramsal Kategorilerin Özel yetenekli öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezindeki Eğitim Dönemleri Bakımından Karşılaştırılması

Kategori	Ortaokul		Lise		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Abartılan Unsur	0	0	8	10,00	8	10,00
Belirsiz ve Anlamsız Unsur	2	2,5	14	17,5	16	20,00
Güven Veren Unsur	15	18,75	2	2,5	17	21,25
Sorun Çözen Unsur	12	15,00	9	11,25	21	26,25
Değerli Unsur	6	7,50	12	15,00	18	22,50
TOPLAM	35	43,75	45	56,25	80	100

Tablo 4 incelendiğinde, ortaokula devam eden özel yetenekli öğrenciler en fazla “Güven veren bir unsurun ifadesi psikolojik danışman” kategorisini yansıtan metaforları üretirlerken, Liseye devam özel yetenekli öğrenciler en fazla “Belirsiz ve anlamsız bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” kategorisini yansıtan metaforları üretmişlerdir. Ortaokula devam eden özel yetenekli öğrenciler en az “Abartılan Bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” kategorisini yansıtan metaforları üretirlerken, Liseye devam özel yetenekli öğrenciler en az “Güven veren bir unsurun ifadesi psikolojik danışman” kategorisini yansıtan metaforları üretmişlerdir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Özel yetenekli öğrenciler “psikolojik danışman” kavramı için 80 geçerli metafor üretmiştir. Üretilen bu metaforlar daha sonra ortak özellikleri ve benzetme yönleri dikkate alınarak kategorileştirilmiştir. Bu işlem sonucunda “psikolojik danışman” kavramı için beş kategori elde edilmiştir. Bu kavramsal kategoriler: “Sorun çözen unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman”, “Değerli bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman”, “Belirsizlik ve anlamsızlık unsuru olarak psikolojik danışman”, “Güven unsuru olarak psikolojik danışman”, “Abartılan bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” başlıkları altında toplanmıştır. Alanyazında yapılan bir çalışmada (Karataş ve Sönmez, 2019) lise öğrencilerinin rehber öğretmeni huzur veren, rahatlatan olarak nitelendirdikleri görülmüştür. Memduhoğlu ve Dalççek (2016) yapmış oldukları araştırmalarında okuldaki eğitim paydaşlarının (öğretmen ve idareci) rehber öğretmeni huzur veren kişi olarak tanımladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde yapılan başka bir çalışmada (Nas, 2019) lise öğrencilerinin rehber öğretmen ile ilgili anne, arkadaş, danışman şeklinde metafor ürettikleri ve rehber öğretmeni öğrenciye destek veren bir kişi olarak algıladıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Diğer açıdan okul müdürlerinin rehber öğretmene ilişkin algılarının

değerlendirildiği bir çalışmada arkadaş, anne, ebeveyn gibi metaforlar ürettikleri ve okul müdürlerinin rehber öğretmenleri destek veren birisi olarak niteledikleri belirlenmiştir (Yalçın, Yılmaz ve Karakaya, 2018). Alan yazında yapılan başka çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Amatea ve Clark, 200; Ünal ve Ünal, 2010).

Üretilen metaforlarda psikolojik danışmanların abartılan bir unsur ve belirsiz ve anlamsız bir unsur olarak ifade edilmesi beklenen bir durum değildir. Ancak psikolojik danışmanların iş tanımlarının tam yapılmamış olması, beklentiler doğrultusunda psikolojik danışmanların yaptıkları iş ve işlemleri genellikle evrak üzerinde yapmaya çalışması böyle bir algının oluşmasına sebep olmuş olabilir.

Araştırmamızda özel yetenekli erkek öğrenciler “Abartılan bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman”, “Belirsiz ve anlamsız bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” ve “Güven veren bir unsurun ifadesi psikolojik danışman” kategorilerini temsil eden metafor imgelerini özel yetenekli kız öğrencilere kıyasla daha çok oranda üretirken, özel yetenekli kız öğrenciler ise “Sorun çözen bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” ve “Değerli bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” kategorilerini temsil eden metafor imgelerini özel yetenekli erkek öğrencilere kıyasla daha çok oranda üretmiştir. Araştırmamızdan farklı olarak Onur (1997), Sürücü (2009) ve Camadan ve Kahveci (2013) yaptıkları yönetici ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerine yönelik düşünceleri konulu çalışmalarında cinsiyet farklılıklarının anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmamızda ortaokula devam eden özel yetenekli öğrenciler en fazla “Güven veren bir unsurun ifadesi psikolojik danışman” kategorisini yansıtan metaforları üretirlerken, liseye devam özel yetenekli öğrenciler en fazla “Belirsiz ve anlamsız bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” kategorisini yansıtan metaforları üretmişlerdir. Ortaokula devam eden özel yetenekli öğrenciler en az “Abartılan bir unsurun ifadesi olarak psikolojik danışman” kategorisini yansıtan metaforları üretirlerken, liseye devam özel yetenekli öğrenciler en az “Güven veren bir unsurun ifadesi psikolojik danışman” kategorisini yansıtan metaforları üretmişlerdir. Akman’ın (1992) ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin rehberlik gereksinimleriyle ilgili yaptığı araştırmada, öğrenciler rehberlik çalışmalarından öğrencilerin potansiyellerinin açığa çıkarılması noktasında etkili olmasının beklendiği görülürken, Ünal ve Ünal (2010) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin en çok “Bilgi verici unsur olarak psikolojik danışman” kategorisini yansıtan metaforları ürettikleri görülmüştür.

Hizmet alan unsurların başında gelen öğrencilerdeki algının değiştirilmesi adına psikolojik danışmanların rol, görev ve sorumluluklarının belirginleşmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda rehberlik hizmetleri kapsamında yer alan bireylere psikolojik danışmanın neler yapacağı ve neleri yapamayacağını detaylı şekilde açıklanmasının gerekli olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda öncelikli olarak okula yeni başlayan öğrencilere oryantasyon hizmeti verilirken psikolojik danışmanın görevleri konusunda öğrencilere bilgilendirme bulunmasının yanı sıra müşavirlik, bilgilendirme ve çevre ile ilişkiler gibi hizmetler üzerinde yoğunlaşılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu hizmetler çerçevesinde gerek okullarda psikolojik danışmanlar tarafından gerekse öğretmenlere ve idarecilere hizmet içi eğitimlerle, veli ve öğrencilere ise seminerler yoluyla bu konularda eğitimler verilebilir. Yukarıda değinilen algının oluşmasında okullarda yeterince psikolojik danışmanın olmamasının da etkili olabileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak bu çalışma özel yetenekli Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin psikolojik danışman kavramına ilişkin metaforlarını ortaya koymaya çalışmıştır. Bu konuda Türkiye’de alan araştırmalarına dayalı çalışmanın yapılmamış olması nedeniyle farklı değişkenler göz önünde bulundurularak farklı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akman, Y. (1992). İlköğretim düzeyindeki öğrencilerin rehberlik gereksinimleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(3), 4-6.
- Amatea, E. S. ve Clark, M. A. (2005). Changing schools, changing counselors: A qualitative study of school administrators’ conceptions of the school counseling role. *Professional School Counseling*, 9(1), 16-27.
- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 35(171), 100-108.
- Ataman, A. (2005). *Özel eğitime giriş. (2.Basım)*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.

- Balcı, A. (2003). Eğitim örgütlerinde yeni bakış açıları: Kuram-araştırma ilişkisi II. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 33, 26-61.
- Bektaş, M. ve Karadağ, B. (2013). İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 271-286.
- Beşkardeş, S. (2007). *Üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin yabancı dil (İngilizce) öğretiminde metafor sisteminin uygulanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Bıçak, A. (2006). *Resmî ilköğretim okulu psikolojik danışmanlarının görevlerini gerçekleştirme düzeyine ilişkin bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Camadan, F., ve Kahveci, G. (2013). Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin psikolojik danışmana (psikolojik danışman) ilişkin algılarının incelenmesi. *Educational Sciences: Theory Pract*, 13(3), 1371-1392.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Çapan, B. E. (2010). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilere ilişkin metaforik algıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12), 140-154.
- Davaslıgil, Ü. (2000). *1. İstanbul çocuk kurultayı İstanbul çocuk raporu*. Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklara İlişkin Alt Komisyonu, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Erişti, B. (2012). Üstün yetenekli öğrencilerin öğrenme, öğretme, öğretmenlik mesleği ve öğretmen özellikleri ile ilgili görüşleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2 (1).
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Güven, M. (2006). *Okullarda rehberlik servisleri hizmetleri*. (A. Kaya içinde), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karataş, K. ve Sönmez, N. (2019). Lise öğrencilerinin rehberlik hizmetlerine ve rehber öğretmene ilişkin görüşleri: metaforik bir analiz. *Journal of Theoretical Educational Science*, 12(3), 915-934.
- Kunt, K. ve Tortop, H. S. (2013). Türkiye'deki üstün yetenekli öğrencilerin bilim ve sanat merkezlerine ilişkin metaforik algıları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2).
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (1991). 1. Özel Eğitim Konseyi, Ankara.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2007). Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi, Ankara.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2019). <http://www.meb.gov.tr>, Erişim Tarihi: 07/12/2019.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2020). Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, Ankara.
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) (2009). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Üstün Zekâ ve Özel Yetenekli Çocuklar Modülü.
- Memduhoğlu, H.B. ve Dalççek, E. (2016). Öğretmenlerin rehberlik servisine ilişkin metaforik algıları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 137-148.
- Mertol, H., Doğdu, M., ve Yılar, B. (2013). Özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin metaforik algıları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(3).
- Mutlu, E. (1998). *İletişim sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınları.
- Nas, E. (2019). Bir metafor çalışması: öğrencilerin rehberlik servisine ilişkin algıları. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 291-301.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen adaylarına göre ortaöğretim öğretmenlerini temsil eden metaforlar. *Millî Eğitim Dergisi*, 182, 36-56.
- Onur, M. (1997). *Giresun ili merkez liselerindeki yönetici, öğretmen ve öğrencilerin rehberlik anlayışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Özsoy, Y. (2014). Bilim ve sanat merkezi öğrenci, öğretmen ve velilerinin üstün yetenekli öğrenci kavramına ilişkin metaforları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2 (1).
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(3), 459-496.
- Sak, U. (2010). *Üstün zekâlılar özellikleri, tanımlamaları, eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi.
- Sürücü, A. (2009). *Psikolojik danışmada, danışmanın danışan tarafından algılanması*. Konya: Eğitim Akademi.
- Şenel, T. ve Aslan, O. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının bilim ve bilim insanı kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 110-120.
- Şenol, C. (2011). *Üstün yetenekliler programlarına ilişkin öğretmen görüşleri (Bilsem örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Türk Dil Kurumu. (2019). <http://www.tdk.org.tr>, Erişim Tarihi: 15/12/2019.
- Uz Baş, A. (2009). *Rehberlikte hizmet türleri*. B. Aydın (Ed.). *Rehberlik İçinde*. Ankara: Pegem A, 82-116.

- Ünal, A. ve Ünal, E. (2010). Öğretmen ve öğrencilerin psikolojik danışmanı algılamalarına ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7, 2.
- Vural, B. (2004). *Öğrenci merkezli eğitim ve çoklu zeka*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Yalçın, M. ve Erginer, A. (2012). İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin metaforik algılar 1. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1(2), 229-256.
- Yalçın, S., Yılmaz, M. ve Karakaya, Y. (2018). Okul yöneticilerinin psikolojik danışma ve rehberlik servislerine ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 662-675.
- Yeşilyaprak, B. (2001). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.